

Samenvatting van de lezing:

Gedragen instituties zijn vitaal voor een samenleving, is als cement tussen stenen. Instituties zijn sterk in beweging. In een samenleving vindt steeds een proces van institutionalisering en de-institutionalisering plaats.

In het verleden stemde 6 van de 10 kiezers op een confessionele partij vanwege het behoren tot bepaalde instituties zoals kerkgenootschappen. Thans zou dat nog 2 op de 10 stemmers zijn.

Het CDA zou er goed aan doen om in kaart te brengen hoe zij zich positioneert , hoe zij binding kan creëren op basis van haar identiteit t.a.v. bestaande instituten en nieuwe vormen van instituten die ontstaan. Voorbeelden van oude instituten: vakorganisaties, kerken. Nieuwe (zwakkere instituties): verzameling van stichtingen die zich met ontwikkelingswerk bezig houden, KBO, greenpeace, activiteiten in het middenveld. Ook instituties die in een crisis verkeren zijn relevant voor het CDA. Zij kunnen zich immers hervinden op een nieuwe wijze en daar kan nieuwe vitaliteit van uitgaan.

Het boekje Instituties in Beweging van het Thijmgenootschap geeft voor deze vraagstelling veel inspiratie.

In mijn bijdrage heb ik mij sterk door dit boekje laten leiden.

Deze inleiding heeft voor mij geen andere status dan aantekeningen rondom een relevant thema.

Instituties hoe vaag of sterk ook beïnvloeden immers in hoge mate ons handelen en denken. Wat vitale instituties zo waardevol maakt (ik citeer van de Donk) is dat zij groter zijn dan het leven.

Als politieke partij dien je met elan en consistente visie je op deze instituties te richten, dien jezelf een vitale institutie te zijn.

H.Kiwitz

Instituties in beweging en de betekenis zoals ik dat zie voor het CDA.

INLEIDING:

Goede traditie bij het CDA om met een inspirerende tekst te beginnen:

Ik lees U een paar zinnen voor uit Jacobus, zoals dat afgelopen zondag werd voorgelezen in het bekende zusterklooster in Maarssen:

"Wat baat het een mens om te beweren dat hij geloof heeft als hij geen daden kan laten zien.

...en op het einde: Misschien zal iemand zeggen: Gij hebt de daad en ik heb het geloof. Dan antwoord ik:

Bewijs me eerst dat ge geloof hebt als ge geen daden kunt tonen:

dan zal ik U uit mijn daden mijn geloof bewijzen"

Dat laatste zinnetje vind ik inspirerend: **dan zal ik U uit mijn daden mijn geloof bewijzen"**

door je doen en laten, heldere uitgangspunten en principes sta je voor waar je voor staat.

Het woord geloof mag je ook vervangen door woorden als visie, levensfilosofie in het kader van deze avond

Titel van mijn bijdrage: Instituties in beweging en de betekenis zoals ik dat zie voor het CDA.

Ik zal dit doen door in te gaan op:

- het boekje instituties in beweging
- boek netwerksamenleving van Boutelier.
- lezing van Mevr Zonderland over NL en het algemeen belang

Inleiding:

Een goede kennis van mij- misschien kent U hem wel Marinus van de Berg- houdt zich in Rotterdam als pastor met name bezig met palliatieve zorg.

Hij werd een keer door een taxichauffeur afkomstig uit India naar het station van Rotterdam gebracht en Marinus had hem verteld dat hij naar een bijeenkomst ging in Apeldoorn over crematies en begrafenissen en vertelde dat er vele vormen waren. De chauffeur viel bijna van zijn stoel van verbazing: In India heeft men een strak ritueel van verbranding.

Borgman: een ritueel geeft je een richtlijn wat te doen in situaties waarin je niet meer weet wat te doen.

Bij begrafenissen en crematies weet je vaak net wat je moet doen. Toevallig heb ik de afgelopen tijd veel crematies en begrafenissen meegemaakt. Het waren gebeurtenissen met erg veel variatie. Dat was 50 jaar geleden niet zo. Instituties zijn de schalen en het pantser die het weekdier mens een houvast geven wanneer zijn innerlijke kracht tekort schiet om zich in de complexe wereld te kunnen handhaven. Instituties maken mensen beter dan waartoe ze op eigen kracht toe in staat zijn. Dit kan op gespannen voet staan met de behoefte aan individuele vrijheid.

Met het voorbeeld van begrafenissen en crematies wil ik aangeven dat rondom instituties rondom de dood een grote variatie is ontstaan.

Dit is een opmaat voor instituties in beweging. Een institutie geeft een richtlijn voor gedrag, geeft houvast in je bestaan., een land kan niet zonder instituties.

Sociale instituties hebben een aantal basiskenmerken (bron Wikipedia):

- zij zijn **extern**: zij bestaan buiten het individu; dat individu kan niet, als hij dat mocht willen, een institutie elimineren
- zij zijn **objectief of intersubjectief**: iedereen is het erover eens dat zij bestaan, dat hun regels geldig zijn; iets is volgens een maatschappelijke meerderheid, of volgens nagenoeg iedereen, moreel onverantwoord ("zoiets doe je niet!"), taalkundig correct, wettelijk toegestaan
- zij zijn **dwingend**: ongewenst taalgebruik wordt op meer of minder subtiele wijze tegengegaan in de opvoeding of zelfs door wetgeving; op het overtreden van wetten staan straffen, hoewel de opvoeding (zelf een institutie) er deels op gericht is het zover niet te laten komen
- zij hebben **moreel gezag**: wie de wet overtreedt, is niet alleen strafbaar, maar wordt ook als immoreel gezien; wie taalfouten maakt, roept ridiculisering over zich af
- zij zijn **historisch gegroeid**: de huidige economie, de tegenwoordige staatsinrichting, het gezin, het taalgebruik, zij alle zijn niet van de ene dag op de andere in de huidige vorm ontstaan, maar hebben die vorm in de loop van eeuwen, soms millennia aangenomen.

Samengevat: Instituties zijn in beweging en de betekenis van instituties lijken me evident.

1. INSTITUTIES IN BEWEGING:

Samenvatting van het boekje *Instituties in Beging* (publicatie van het Thijmgenootschap):

Wim van de Donk legt uit hoe instituties functioneren en welke rol ze spelen voor mens en maatschappij. Hij gaat in op de veranderingsprocessen waaraan instituties in Nederland nu onderhevig zijn en pleit voor ontwikkeling van vitale instituties.

Rudi te Velde bespreekt de ethische zin van instituties. Centraal staat de vraag of institutionele binding ten koste gaat van vrijheid of juist vrijheid mogelijk maakt.

André Droogers beschrijft de kerk in beweging en onderzoekt daarbij de rol van macht. Hij contrasteert macht met spel en ontvouwt op basis daarvan zijn visie op *losbandige* religie.

Esther van den Berg doet verslag van empirisch onderzoek naar het bestaan en de betekenis van informele groepen in onze samenleving.

Martin-Jan van Mourik buigt zich over de juridische veranderingen die het instituut huwelijk heeft ondergaan in de laatste decennia en werpt de vraag op of de samenleving in de toekomst nog wel gediend is met dit instituut.

In mijn verhaal zal ik diverse citaten gebruiken uit dit boekje zonder verdere verwijzing

Als mens willen we ergens bijhoren, variërend van een rechtssysteem (sterk genormaliseerd) tot een leesclub(zeer informeel) of de orde der Prince(meer formeel).

We live in a sea of institutional facts(Searle). *Instituties creëren een eigenaardig soort objectief feit.*

Instituties vormen onze sociale werkelijkheid. Instituten maken mensen beter, zoals aangegeven, dan waartoe ze op eigen kracht toe in staat zijn.

Instituties hebben een grote existentiële impact. Hij hoeft niet alles opnieuw uit te vinden, voegen in structuur, Hij weet wat hij moet doen. Waardering en erkenning. Kan ook benauwend werken in termen van plichten en verantwoordelijkheden. Politieke en economische instituties dragen bij aan een hanteerbare verdeling van uitoefening van macht,

Legitimiteit van machtsrelaties behoudt in dat het gezag wordt aanvaard. Duurzame instituties zijn gebaseerd op gelegitimeerd en geaccepteerd gebruik van macht.

In de periode 1880-1960 geïnstitutionaliseerde samenleving. Hieraan heet NL veel te danken. Instituties veranderden in organisaties en die zijn van niemand meer.

In 1968: het jaar waarin alles anders werd: ontzuiling, anti autoritarisme, verdraagzaamheid, burgerrechten, gender issues, bestrijding antiracisme

Accent ligt op persoonlijke ontwikkeling en emancipatie.

Er is veel ruimte voor afwijkende persoonlijke keuzes.

Ontzuiling is een vorm van ontzieling, zo heeft van de Donk in zijn oratie betoogd. Organisaties in het middenveld zijn ontworteld geraakt.

Van de Donk pleit voor het belang van vitale instituties.

Een boeiende vraag is of instituties gaan ten koste van vrijheid of maken zij juist vrijheid mogelijk?.

2. CRISIS VAN INSTITUTIES

Een balans tussen vernieuwing en behoud van instituties is een permanente opgave en vraagt permanent onderhoud.

Het is van groot belang is om deze onderwerpen te doordenken zeker voor een partij die veel institutionele kiezers kende (kerklidmaatschap). Ik heb ergens gelezen dat in het verleden 6 van de 10 stemmers hun kiesgedrag liet bepalen door de kerkelijke afkomst.

Er is een anti-institutional mood (Zijderveld) gedefinieerd als rationeel vormen van denken, voelen en doen.

Welke boodschap als waardevol moet worden gezien lijkt in deze tijd door sociale fragmentatie, individualisering en informalisering echter hoogst omstreden. Verleden heeft aan betekenis ingeboet

Vergeeten is een onderdeel van onze cultuur geworden.

Cultuur van georganiseerde vergetelheid, amnesia ontbreekt een vanzelfsprekende oriëntatie op het verleden, de relatie is ongemakkelijk. Dit bemoeilijkt de overdracht van in instituties geldende waarden en normen

Tradities lijkt men volledig te negeren. Instituties zijn lossier, los-bandiger geworden.

De dominante filosofische stroming van post-modernisme houdt simpel gezegd in dat de grote verhalen als niet meer relevant worden beschouwd. Bij grote verhalen moet je denken aan al de

woorden die eindigen op isme (kapitalisme, socialisme, katholicisme, protestantisme enz). De klassieke deugden als voorbeeld zijn te hoge abstracte begrippen.

Kerken, scholen worden meer ervaren als een organisatie (afstand) dan een institutie waar men zich warm mee verbonden voelt.

De-institutionalisering roept onvermijdelijk re-institutionalisering in het leven.

3. Vrijheidsbeperking of creatie van vrijheid.

Meer vrijheid, minder instituties.

Centrale vraag is gaat binding ten koste van vrijheid of wordt vrijheid pas mogelijk op grond van bindweefsel van de maatschappelijke en politieke instituties.

Gaat binding ten koste van vrijheid of wordt vrijheid pas mogelijk op grond van het bindweefsel van maatschappelijke en politieke instituties. Wij juichen versterking van vrijheid en individuele autonomie toe. Het heeft ook een schaduwkant, verlies aan sociale cohesie, cultuur van het "dikke-ikke"

Sociologen wijzen erop dat er nieuwe structuren vormgegeven worden aan de samenleving. Voor een gezonde samenleving zijn we niet aangewezen op de staat of op het individu, maar op vrijwillige associaties in het middenveld.

Het netwerk als nieuwe en alternatieve organisatievorm doet zijn intrede,

Instituties vragen om permanent onderhoud.

.

4. HET MIDDENVELD:

Esther van de Berg:

-schatting tussen 8.000 tot 15.000 stichtingen die zich met ontwikkelingshulp bezig houden.

-NL verenigingsland

-NL land met vrijwilligers een van de hoogste in Europa.

- trend van actief zijn als vrijwilliger naar passieve form (donoren).

CPB onderzoek gedaan naar "joiners" en "loners".

Informele groepen: boekenclub, trimclub, burgerinitiatieven in de wijk.

In onze civil society zien we lichte gemeenschappen ontstaan die hun meervoudige identiteiten construeren, verbinden rondom een specifiek thema zoals mega-stallen, amnesty, green-peace, sportclubs..

Nieuwe generaties instituten wijken op diverse punten af van de traditionele:

-ze hebben geen vanzelfsprekende legitimiteit

-ze nemen een zwakkere positie in dan vakbonden, kerken.

Een netwerksamenleving organiseert en ordent zich langs andere patronen en principes, vaak via zwakke verbanden.

Informele groepen blijken duurzame verbanden. waar mensen zich vaak voor lange tijd bij aansluiten en verantwoordelijkheden en verplichtingen aangaan.

Particuliere initiatieven hebben een relatief gesloten karakter.

Moderne burger maakt zich niet vaak los van instituties.

Je zou als taak van de overheid kunnen zien dat zij deze zelforganiserend verbanden ondersteunt.

5. HUWELIJK ALS RELATIE OF HUWELIJK ALS INSTUUT:

Hoe moet je een huwelijk zien als een relatie of als een instituut?

Er zijn mensen die "PRINCIPEEL" tegen het huwelijk zijn of vinden dat net niets toevoegt aan de relatie en hun zaken slecht regelen. Zij schreeuwen echter moord en brand bij echtscheiding en dood, wanneer op posthuwelijkse solidariteit geen aanspraak gemaakt kan worden.

Niet kan worden ontkend dat velen met het huwelijksinstituut verbonden symboliek de doorslag laten geven als zij voor de vraag staan zich al dan niet aan de ceremonie te onderwerpen.

Een jurist denkt aan het huwelijk als een juridisch instituut. Andere preferen een sociaal-culturele benadering. er wordt meer getrouwd en gescheiden en kinderen worden binnen en buiten het huwelijk geboren. het begrip "MOETJE" bestaat bijkans niet meer.

HISTORIE:

Middeleeuwse regel : consensus facit nuptias: overeenstemming brengt het huwelijk tot stand. Met oog op positie afstammelingen, bescherming van de moeder, vaststelling vaderschap moest de overeenstemming worden ingebed in een institutioneel kader.

"Die verrechtliging der Ehe" kreeg haar beslag in het concilie van Trente in 1563. Franse revolutie bezorgde staat monopolie.

Staat was zo bang voor de heerschappij van de kerken dat zij artikel 1:68 bw in het leven riep. Geen kerkelijk huwelijk voor staatshuwelijk, hetgeen je in strijd met godsdienstvrijheid zou kunnen noemen.

Gezin duidt op een leefgemeenschap met een of meer kinderen.

De uitvinding van betrouwbare voorbehoedsmiddelen en mede door sterke emancipatie van de vrouw, samenhangend met de hang naar economische zelfstandigheid, heeft de vrouw onafhankelijk gemaakt van het huwelijk als beschermend instituut.

Individualisering hangt daarmee samen.

Instituut kreeg een FACULTATIEVE STATUS. echtscheidingsfrequentie neemt toe.

Ethische geladenheid van het huwelijk:

-morele ethische lading

a. tussen twee personen verschillend of gelijk geslacht

b. getrouwheid, hulp en bijstand verschuldigd

c. verplichting kinderen te verzorgen

d. gemeenschap van goederen.

e. echtscheiding bij duurzame ontwrichting en toekenning verplichting tot levensonderhoud

Deze ethisch morele lading kun je evenzeer als sociaal-economische lading beschouwen.

Ontstaan van een patchwork gezin een fusiegezin al dan niet binnen het kader van een huwelijk.

Trouwen voor de wet wordt als institutioneels gezien en dar houdt men niet van

Ethische geladenheid van een huwelijk:

-ethische morele lading

-getrouwheid hulp en bijstand.

Paradoxale: gelijkslachtige en daar gaat over symboolwerking

Ik zie tot mijn droefenis dat velen zich storten in nieuw ongeluk, relationele tevredenheid is kennelijk voor velen onbereikbaar

6. LOS BANDIGE RELIGIE:

Postmodernisme. Mensen zwerven liever door het levensbeschouwelijke landschap op zoek naar bevredigende antwoorden en de diepste vragen van het leven.

Toch blijft er een oud gevoel van, zoekt men naar nieuwe en persoonlijke invulling.

Kerken als instituties: Leiders kunnen kennelijk de eigen organisatie, en daarmee hun positie heilig verklaren. Men blijft bevestigen de huidige ambtsleer en daarmee de huidige vorm van de institutie Hoe gaat continuïteit en verandering samen. 8 mei lukte uiteindelijk niet.

Authentiek zijn is het elfde gebod. Religie verliest aan maatschappelijke invloed. Toch leeft het ook op. Verscheidenheid.

Rol van kerken als leverancier van zingeving is in belangrijke mate overgenomen door andere partijen met name de media.

Losbandige religie

als het doel alle middelen heiligen, is het mis. Middelmacht faciliteert doelmacht houdt zichzelf in stand.

Dominee Klaas Hendrikse en anderen verbeeldende speelse spiritualiteit van de losbandige religie.

CONCLUSIES:

Ik citeer van de Donk:

Er blijft behoefte bestaan aan sterke verbanden die stabiliteit en rust geven, geborgenheid en identiteitszekerheid. Vitale instituties met een sterke identiteit die mensen binden en een baken bieden voor de toekomst.

1 oktober 2012

Harry Kiwitz

.....